

principes worstelen om de macht. De tegenstelling gaat tusschen reinheid en onreinheid, die zich zoowel in gedachten, woorden en handelingen, als in het lichamelijke leven van den mensch, maar ook in de natuur voltrekt. De ziekte is het werk van het booze principe. Zij is onrein, zooals het lijk en de afscheidingsproducten van het lichaam.

Tot den priester wendt men zich daarom ook in dagen van ziekte. Men rekent er op, dat hij in staat is door zijn godsdienstige handelingen en ceremoniën het onreine principe te verdrijven.

Ook hier dus weer een overgaan in elkaar van religie, magie en geneeskunde. De priester is door zijn magie de geneesheer hij uitstek.

En als laatste voorbeeld van bovengenoemde betrekking in de grijze oudheid, wil ik nog wijzen op den z.g. tempelslaap, zooals deze vooral in Griekenland in gebruik was.

De god Asclepius werd daar vereerd als degeen, die de ziekten kon genezen. In verschillende plaatsen had hij zijn tempels. De voornaamste was in Epidaurus gelegen. Vooral daarheen stroomde een groote schare van hulpzoekenden.

De zieke mocht niet dadelijk den tempel betreden. Allerlei voorbereidingen moesten daaraan voorafgaan, onder meer bestaande in het verrichten van wasschingen, het nemen van baden, het doen van gebeden, het brengen van offers en het houden van vastendagen. Daarbij kreeg hij ruimschoots gelegenheid kennis te nemen van de inscripties en afbeeldingen, waarin vroegere patiënten van hun wonderbare genezingen verhaalden. Priesters gaven daarbij de noodige toelichtingen.

Zoo werkte de geheele omgeving er toe mee hem in de grootste spanning te brengen.

In zulk een toestand werd hij dan eindelijk des avonds tot het binnenste van den tempel toegelaten. Nog eenmaal werden offers gebracht en dan legde hij zich met zijn medelotgenoten neer aan den voet van het beeld van Asclepius. Slaap maakte zich van hem meester. En nu verscheen in den droom de god met zijn dochter Hygieia en zijn slangen. De één meende zijn aanraking te gevoelen, de ander geloofde hem te hooren spreken, een derde zag de slangen zijn wonden lekken. Aan sommigen werden geneesmiddelen en bepaalde kuren voorgeschreven. En als de morgen aanbreek, kon hier een blinde weer zien, daar een doove weer hooren, en ginds een ander den inhoud zijner droomen aan de priesters mededeelen, die dan voor een verklaring daarvan moesten zorg dragen. Bracht de eerste nacht geen raad, dan werden meerdere nachten in het heiligdom doorgebracht. En bleef tenslotte ieder succes uit, dan moest dit toegeschreven worden aan het onjuiste begrip van den patiënt, die zijn ondervinding in den droom op een verkeerde wijze aan de priesters had weergegeven.

Met deze voorbeelden uit de oude wereld wil ik volstaan.

Toch moet ik voor één misverstand waarschuwen.

Al speelde de magie bij de genezing van den zieke de hoofdrol, niettemin valt in de maatregelen, die de magiër zijn patiënten voorschreef, heel veel te onderscheiden, wat naar onze moderne inzichten met tooverij niets te maken had, maar integendeel op een goede waarneming der natuurprocessen berustte.

De artsenschat der Babyloniërs bevat een tamelijk groote verzameling van geneesmiddelen, die afkomstig zijn uit het rijk der planten, dieren en mineralen. En in een rijke verscheidenheid van vormen vindt de therapie aanwending: in dranken, mixturen, zalven, omslagen, baden en clysmata.

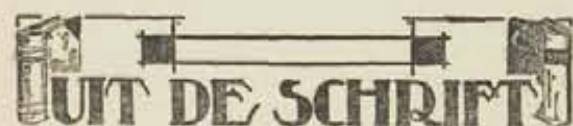
De voorstellingen, die de Perzen zich over reinheid gevormd hadden, leidden tot een hygiënische levenswijze.

De priesters in den tempel van Asclepius gaven bij uitlegging der droomen meestal zeer behartigenswaardige voorschriften, waarbij zij vooral aandacht schonken aan een passend dieet en een verstandige levenswijze.

Inderdaad, men mag bij de beoordeeling van de geneeskunde der oudheid niet vergeten, dat veel, wat op magie geleek en als zoodanig ook bedoeld werd, in den grond niets anders was als het gebruik maken van bloot-natuurlijke processen, die men door ervaring had leeren kennen.

's Gr.

G. K. S.



Zaag en bijl in 's Heeren hand.

Zal een bijl zich beroemen tegen dien, die daarmede houwt?
Zal een zaag pochen tegen dien, die ze trekt?
Jes. 10: 15a.

Zóó als er vandaag gestreden wordt om een pan-europeesche macht, zóó werd in Jesaja's tijd geworsteld voor de panaziatische. Er was een machtig rijk, dat heel Azië (natuurlijk naar de kaart van

destijds gezien) aan zich wilde onderwerpen, en dat in dien wedloop het al een heel eind gebracht had. Assur (Assyrië) heette dat rijk. Tegen dat rijk werd hier geconspireerd, en daar alleen maar gezocht. De lijst van overwinningen was lang, de catalogus van genomen steden was aanzienlijk. Kleinere staten allieerden zich tegen Assur; en wie dan niet mee wou doen, die kon op oorlog rekenen (Jes. 7), of werd voor 't minst verrader van de gemeenschappelijke zaak genoemd. Het uitzien was naar een machtigen bondgenoot, die den opdringer zou weten tegen te houden.

Zoo bleef Azië leven „tusschen hoop en vrees“.

Maar in dat land, waar men te leven heeft „in het geloof“, in Judea, en in de stad, die beloften had voor een eeuwig koningschap (zij het ook een ander, dan Assur kon verjagen), daar leefde en werkte de profeet Jesaja. Hij behoorde niet tot dat ongelukkige slag menschen, hetwelk de leus aanheft: de kerk heeft niet met de zaken van staat of staten te maken. Want in zoverre alles met alles te maken krijgt, de staat ook met de kerk (het maar overal op!), in zóóverre heeft de profetie ook te doen met de dingen van den dag. Teneinde de beginselen, die Gods Woord daarvoor geeft, te prediken, en de veronachtzaming daarvan, wár ze ook aan den dag trede, te oordeelen in den naam des Heeren. Teneinde ook op concrete erkenning en doorvoering daarvan in het eigen volksleven aan te dringen.

Zoo moest dan ook Jesaja zich wel uiten over het „probleem-Assur“. Hij heeft het zóó uitvoerig gedaan, en zóó indringend, dat de inhoud zijner profetiën het tegendeel is van simplistisch. Wij zien vandaag zoo heel veel simplistische redeneringen opdisschen; die vroeger putte uit zes, zeven, acht persbureaux, die leeft en zweert er thans bij één; en die eertijds de kansen van den één afwoog tegen die van den ander, spreekt thans rechthoekig, ook in de toekomstvoorspelling. Wie met pro én contra begon, eindigt maar al te vaak in het pro of contra.

Maar niet alzoó Jesaja. Wat hij, temidden van de hovelingen en ministeries (het parlement was daar) over de Assyrische kwestie in te brengen heeft, schijnt zóó ingewikkeld, en ligt dermate verspreid, dat men later heele theologische verhandelingen heeft kunnen schrijven over het probleem „Jesaja und Assur“.

Met name het kruisen van twee lijnen, die men door Jesaja's woorden loopen zag, gaven aanleiding tot verwondering bij die schrijvende theologen van daarnet. Hoe kon dat nu? Den éénen keer scheen Jesaja pro-assyrisch, den anderen keer was de man sterk anti. Hij was niet gemakkelijk in te deelen bij een partij, en heelemaal niet simplistisch.

Immers, den éénen keer scheen hij pro-assyrisch. Dat was, vond men, het geval zoo dikwijls als hij zeide: niet tegen Assur u allieeren en den éénen heiden bestrijden met behulp van den ander; want ge moet den strijd des Heeren voeren, en kunt dat niet doen in bond met heidenen. Inderdaad, Jesaja heeft sterk gepleit tegen een consequente, nimmer kamp gevende anti-Assur-politiek, en tegen een geallieerd front, dat heidendom met heidendom zou willen uitroeien. Judea kan niet met heidenen zich verzwageren; gebeden sluiten wapenen niet uit, maar sommige wapendragers sluiten de gebeden uit, — net als Assur. En dan moet men in Jeruzalem niet capituleeren voor de alleen-maar-met-wapengeweld-methode. Als Jeruzalem de antithese tusschen zwakken en sterken, tusschen grooten en kleinen zou gaan preeken, en dáárnaar handelen, wél, wat onderscheid blijft er dan nog over tusschen Assur en Judea? Ook Assur zweert bij de tegenstelling sterk-zwak; het denkt in machts-termen. Maar Jeruzalem moet in geloofstermen denken. Het wete, dat de eigenlijke en de blijvende antithese die tusschen de vreeze en de verwerping van den Heere is. En dáár mee rekene Jeruzalems Koning. Dan zal hij niet zich tegen Assur allieeren met heidenen. Dan zal hij Assur zien als een geesl Gods, die de volken tuchtigt om hun zonde, en die dan ook de bondsgemeente aanleiding tot bekeering worden moet. Tegen Assur geen wapengeweld meer, als God het eenmaal zelf uit de handen sloeg. Wie keert den geesl Gods?

Maar nu komt die andere lijn, die de theologen, die simplistisch willen hooren spreken, altijd zoo verwondert. Hoe fel kan Jesaja tegen Assur spreken! Ook Assur zal verbroken worden, zegt hij; en de Heere zelf zal hem verslaan.

Waarom, Jesaja?

Hoor toe: Zal een bijl zich beroemen tegen dien, die daarmede houwt? Zal een zaag pochen tegen dien, die ze trekt?

Jesaja ziet boven elk conflict de hand van den Heere, van Jahwe. En als Assur in eigen kracht roemt, eigen vleesch tot zijn arm stelt, zich zelf vergoddelijkt, „dan zal de God, die de zaag door Azië's boomen joeg, aan de zaag herinneren, dat ze ook maar instrument was in Zijn hand. En de bijl, die aan den wortel der aziatische boomen was gelegd, moet niet meenen, dat de bijl alles is! Tenslotte komt het op Hem aan, die er mee slaat en houwt“; — dat is Jahwe, de God van David,

de God van Davids grooten Zoon. Die God is er in de panaziatische crisis. Hij is er mèt en in Zijn wil tot openbaring van het koningschap van Davids grooten Zoon. En Hij zal het Rijk van dien Zoon doen komen, mee door Assur's drijvend geweld heen. Alle instrument, dat tegen Jahwe zich verheft, zal zelf verbroken worden. De contrasten tusschen grooten en kleinen zullen ondergeschikt gemaakt worden aan de antithese tusschen Jahwe-Christus en den Antichrist, die zelf, hoewel maar mensch, God heeten wil.

Laat ons nu vooral niet... simplistisch redeneeren, simplistisch dezen „tekst“ „hanteeren“. Ze loopen weer over onze straten, de menschen, die precies weten, dat „de“ antichrist er is; ze hebben, gelijk in elke eeuw, hun rekensommetje soms klaar: 666. Ze vergeten, dat zoo'n rekenkunstje ook toegepast is op Genserik, op Oranje, op den laatsten deutschen Keizer, op Napoleon etc.

Neen, neen, dien kant niet uit. Die gang is gevaarlijk. Want welke zaag is ooit aan het oordeel der weg-werping ontkomen, als ze principiëel ging pochen tegen wie haar trok? Was de verbondsgemeente van Israël soms niet zoo'n zaag? Maar toen ze op Golgotha pochte en na Pinkster bleef pochen, is ze in een hoek gesmaakt. O, het arme zaad van Abraham! Ook die kerk valt onder dit oordeel, welke niet meer weet van het oneindig kwalitatief verschil tusschen het instrument en God, die het gebruikt. Een kwaliteitsverschil, dat wij te zien hebben niet als een werkformule voor een theorie, doch in het geloof aan de realiteit van Gods verbond, dat zelf alleen mogelijk was door dit kwaliteitsverschil, doch dat voortz het ons geopenbaard heeft zonder vreeze.

Neen wij gaan geen boomen kappen en doorzagen met dezen zaag-en-bijl-tekst. We gaan er althans niet op UIT trekken, voor dat zagen en kappen. Want we schrijven dit tekstwoord aan den ingang van onzen eigen hof, dien wij te bewerken kregen. En als wij het dáár hebben te lezen gehangen, voor ons zelf, ons, ons zelf, dan roepen we ook alle panaziaten, en alle paneuropeërs op om mee te lezen, om mee te schrikken, om mee te aanbidden voor den éénigen God, die eeuwig leeft, die alleen God is, die alle antichristenen en ook eenmaal, God weet wanneer, den Antichrist verdoen zal door den adem van Zijn mond, en die ons, hanteerders van de zaag van dezen pretekst, slechts genadig wezen zal in den Heere Jezus Christus; Hij is de zaag, die nooit gepoet, de bijl, die nooit dan in den Heere heeft geroemd, en die toch is weggeworpen en verdaan, om onzentwil, opdat wij leven zouden, alleen door Hem.

K. S.



„DAT ICK DOCH VROOM MACH BLIJVEN...“

Wij leven wel heel snel. Nauwelijks heeft men getracht, van de nieuw ontstane situatie in bezet Nederland zich een denkbeeld te vormen, of de bladen melden nieuwe verordeningen, die men eerst moet trachten te „lezen“, om eerst daarna te kunnen zeggen, bij benadering, wat zij voor ons volk beteekenen.

Zoo is het met name op het oogenblik, waarop deze regelen geschreven worden. De bladen publiceerden op Donderdag 6 Juni 1940 de verordening van den Commissaris vanwege het Duitse rijk voor het bezette gebied van het Nederlandsche rijk tot uitoefening van de overheersingsbevoegdheid in Nederland van 29 Mei 1940. Deze verordening bevat enkele bepalingen, die met name van het Christelijk volksdeel de aandacht zullen moeten vragen. En voortz geeft ze enkele aanduidingen, die er op wijzen, dat we nog niet alles kunnen overzien.

Ongetwijfeld zou het het gemakkelijkst zijn, na de lectuur van dit stuk „te doen, alsof onze neus bloedt“. Schrijven is altijd een verantwoordelijk werk, maar vooral in een tijd van oorlog en van bezetting, wijl in zulk een periode de daad van den één ook voor anderen gevolgen heeft, die men niet steeds overzien kan. Wie de pen opneemt, teneinde bij te dragen tot de „vorming“ eener publieke „meening“, dient zich ervan te doordringen, dat er althans een element van waarheid ligt in het woord, dat tegenwoordig nog al eens opgeld doet, en aan Goethe ontleend wordt, dat n.l. elke handeling noodwendigwijze onzedelijk is. Onzedelijk, wijl ze gevolgen meebrengt, die men niet kan overzien, en waarin toch, of men wil of niet wil, anderen worden betrokken. Natuurlijk is de stelling zelve vals, evenals het verband, waarin ze tegenwoordig geplaatst wordt (men wil er n.l. mee betoogen, dat we altijd in een z.g. grenssituatie zijn). Maar, — dat we voor anderen verantwoordelijk zijn, is waar. En dat we tegenwoordig in een grenssituatie verkeeren, en dan wel in heel bijzonderen zin, een situatie, waarin elk oogenblik een andere „wereld“ en een andere „orde“ in de onze binnenbreken

kan,
wonen
woord
Schu

Die
ven
lijk
zijn
trok
onze
onzede
zeer
keer
Ezeke
volge
Als d
maar
fetic

Trou
zin da
en Zij
oogen
neutra
de m
macht
zij me
leeren
die du
En am
wel ge
sche r
van b
spraak
klaring
bepall
onderg
en dat
gericht
macht
„Onc
Met z
tijd al
ber u
der be
betroff
onder
„De St
blad“,
algeme
betrok
nederl
tenen,
aldus:

ec
de
an
re
im
da
de
ge
en
lin
sel

Ond
waarin
zieh a
moet
machi
doch o
door C
zien, h
wát z
Dat
er van
concl
van he
het afl
al of
Hem, d
de men
Vader,

In d
zijds,
getee
duidel
brenge
gewete
Heere
gedenk
— heb
en kin
hebben
bracht
conflie
op tijd
zijn: s
Zijn l
Zijn v
te nem

We